

Тернопільський національний економічний університет

Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

3

«Економічної теорії»

на тему:

«Відкритість економіки України: теорія, кількісні вимірники та вплив на макроекономічні процеси»

Студента групи ФБС-22

Новицького Остапа

Напряму підготовки: «Фінанси та кредит»

Керівник:

к.е.н. Сліпченко Т.О.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Члени комісії _____

(Підпис) (Прізвище та ініціали)

(Підпис) (Прізвище та ініціали)

(Підпис) (Прізвище та ініціали)

м. Тернопіль – 2016

План

Вступ

Розділ 1. Теоретичні основи відкритої економіки.

Розділ 2. Методи обрахунку відкритості економіки.

Розділ 3. Аналіз рівня відкритості української економіки.

Розділ 4. Вплив відкритості національної економіки на економічні процеси в макросистемі

Висновки

Список використаної літератури

Зміст

| | |
|--|----|
| Вступ..... | 4 |
| Теоретичні основи відкритої економіки | 6 |
| Методи обрахунку відкритості економіки..... | 10 |
| Аналіз рівня відкритості української економіки | 14 |
| Вплив відкритості національної економіки на економічні процеси в макросистемі | 19 |
| Висновки..... | 22 |
| Список використаної літератури..... | 26 |

Вступ

Наприкінці ХХ століття світова економіка характеризувалася значними змінами. Інтернаціоналізація потоків капіталу цілком трансформувала модель економічного розвитку.

Країни, що стали на шлях ринкових перетворень, в певній мірі опинилися в ситуаціях, які спостерігалися в розвинених країнах у XVIII-XX століттях. Знання, господарський досвід цих країн нагромаджувались поступово і відповідали існуючим тоді умовам. Цілком зрозумілим є підвищений інтерес сучасних економістів-теоретиків і підприємців-практиків до праць класиків економічної теорії, де не тільки дано аналіз економічних процесів, які відбувалися в той час, але і вказані причини, чинники, що вплинули на них, розкриті принципові позиції, закономірності економічного розвитку, розуміючи які сучасні вчені і підприємці зможуть адекватно реагувати на зміни, що відбуваються, передбачити подальший розвиток подій і приймати правильні рішення. Сукупність економічних явищ і категорій в конкретний проміжок часу обумовлюють специфіку розвитку і стану економіки держави. При цьому важливо не сліпо, як догму, приймати висновки, зроблені раніше, а й зуміти використати теоретичні постулати з урахуванням особливостей сьогодення.

Побудова стабільної світової фінансової системи зробить світ менш уразливим до руйнівних фінансових криз, дозволяючи всім країнам реалізувати вигоди від відкритої економіки, демонструючи потенціал до посилення економічного зростання і покращення життєвих стандартів. Необхідно багато зробити, щоб переконатися, що світова фінансова система забезпечує твердий фундамент для економічного і гуманітарного розвитку. Однак буде справедливо відзначити, що шлях, по якому світ проводить економічну політику і здійснює свою діяльність, змінюється на краще завдяки реформам міжнародної фінансової системи.

Зростаюча відкритість економік представляє можливість для зростання і підвищення стандартів життєвого рівня в усьому світі. Звичайно, процес

відкритості економіки супроводжується проблемами, які потрібно вчасно вирішувати.

Значний внесок у дослідження такої проблеми як відкритість економіки України, її формування та розвиток зробили такі вітчизняні вчені як: О. Даниленко, В. Новицький, О. Бадрак, Р. Кулинич, Г. Аніловська та інші. Щодо напрямів розвитку економічної системи нашої країни з урахуванням розвитку відкритої економіки та глобалізації, то їх досліджують такі вчені, як А. Філіпенко, В. Базилевич, О. Рогач, О. Шнипко, Л. Лазебник.

Метою курсової роботи є розкриття та узагальнення теоретичних засад відкритої економіки, а також оцінка рівня відкритості української економіки та її наслідків.

Завдання курсової роботи полягають у:

- розкритті суті поняття «відкрита економіка»;
- обґрунтуванні кількісних вимірників відкритості економіки;
- аналізі рівня відкритості економіки України;
- визначенні впливу відкритої економіки на економічні процеси в макросистемі.

1. Теоретичні основи відкритої економіки

Однією з провідних тенденцій світогосподарського розвитку останніх десятиліть є послідовний перехід багатьох країн від замкнутих національних господарств до економіки відкритого типу, зорієнтованої на зовнішній ринок. Тенденція до все більшої відкритості національних господарств є характерною рисою сучасного розвитку міжнародного поділу праці. За ступенем залучення до міжнародного поділу праці (ступеня відкритості) національні господарства можна поділити на два протилежних типи:

- 1) повністю замкнуте (автаркічне);
- 2) повністю відкрите.

Під замкнутою (автаркічною) розуміється економіка, розвиток якої визначається виключно внутрішніми тенденціями і не залежить від тенденцій, що мають місце в світовому господарстві. При цьому економічні зв'язки країни з іншими національними господарствами мінімальні. До країн із закритою економікою найчастіше відносять соціалістичні країни, такі як СРСР. Звичайно мова йде не абсолютний рівень незалежності держави від світового господарства, але про досить високий рівень [12].

У сучасній економічній літературі таке поняття як «відкритість економіки» розглядається досить широко. На думку С.С. Носової, відкритість економіки є умовою, за якої будь-який економічний суб'єкт має право здійснювати зовнішньоторговельні операції, тобто іноземні юридичні та фізичні особи на рівних умовах з усіма виробниками діють на внутрішньому ринку згідно із законодавством країни та міжнародними нормами [2, с. 54]. А.Ю. Булатов пояснює поняття відкритої економіки наступним як «національне господарство, в якому відкрито доступ іноземним інвестиціям до більшості ринків, галузей і сфер» [5, с. 102]. Згідно думок Г.Ф. Фейгіна відкрита економіка є «системою ринків, у якій представлено зарубіжний сектор» [8, с. 8].

Найбільш поширеним на сьогодні трактуванням поняття відкритості економіки є визначення Є.Ф. Авдокушина: «відкрита економіка – це національна

економіка з високим ступенем включеності в міжнародні економічні відносини» [4, с. 5].

Відкрита економіка зовсім не означає повну відсутність контролю і абсолютну вседозволеність у зовнішньоекономічних зв'язках суб'єктів економіки. Навпаки, політика відкритої економіки вимагає втручання держави в міжнародні економічні відносини, метою якого є відстоювання інтересів держави, а саме економічних, на основі забезпечення ефективності і конкурентоспроможності економіки країни та контроль над національною безпекою. Під національною економічною безпекою розуміють здатність країни та її економіки підтримувати постійну активність своїх господарюючих суб'єктів і тим самим забезпечувати економічну стабільність і незалежність[7].

Аналіз економічної безпеки країни передбачає відмінність зовнішніх і внутрішніх факторів безпеки. До зовнішніх факторів (або погроз) при цьому відносяться: лавиноподібне наростання імпортової залежності; витік вітчизняного капіталу; небезпека посиленого вивезення природних ресурсів; наростання зовнішньої заборгованості; інформаційна експансія тощо.

Відкритість економіки визначається такими ознаками:

- визначеність зовнішньоекономічної спеціалізації даної країни;
- співставлення національних і світових цін на найважливіші товари та послуги;
- наявність в національній економіці сектора, який здійснює експорт;
- орієнтація виробничої і науково-технічної політики на світові тенденції;
- пріоритетність міжнародних договірних зобов'язань;
- вільна конвертованість національної валюти.

У діяльності самої держави критеріями відкритості економіки є: відкриття внутрішнього ринку для іноземної конкуренції, але з присутністю захисту вітчизняного виробника; забезпечення економічних і правових гарантій функціонування іноземного капіталу; застосування засобів для регулювання зовнішньоекономічної діяльності; забезпечення членства держави у міжнародних

економічних організаціях; підтримка національного виробника на іноземних ринках.

Ступінь відкритості економіки багато в чому залежить від таких факторів, як забезпеченість природними ресурсами, чисельність населення, ємність внутрішнього ринку і платоспроможний попит населення, галузева структура національної економіки. Чим більшою в структурі промисловості є питома вага базових галузей (металургії, енергетики), тим меншою є відносна залученість країни в міжнародний поділ праці і тим менша ступінь відкритості її економіки. Ступінь відкритості економіки країни тим вищий, чим більше розвинені в ній економічні відносини, чим більше в її галузевій структурі галузей з поглибленим технологічним розподілом праці, чим менша її забезпеченість власними природними ресурсами [11]. Одним з найважливіших факторів відкритої економіки є сприятливий інвестиційний клімат країни, що стимулює приплив капіталовкладень, технологій, інформації в рамках, зумовлених економічною доцільністю і міжнародною конкурентоспроможністю (на галузевому та мікроекономічному рівні). Фактори відкритості національної економіки відображені в таблиці 1.

Таблиця 1

Фактори відкритості національної економіки

| Фактори | Вплив на відкритість національної економіки | |
|--|---|---|
| | Зниження ступеня відкритості | Підвищення ступеня відкритості |
| Забезпеченість природними ресурсами | високий рівень | низький рівень |
| Величина платоспроможного попиту населення | низький попит | високий попит |
| Загальний економічний потенціал | високий | Низький |
| Рівень розвитку виробничих сил | високий рівень розвитку | низький рівень розвитку |
| Галузева структура | низька питома вага базових галузей | висока питома вага базових галузей (металургія, енергетика та ін.), галузей з поглибленим технологічним поділом праці |

У процесі дослідження відкритої економіки постає питання співвідношення

її із свободою торгівлі. Відкрита економіка як економічна категорія значно ширше за торгівельну свободу. Вона включає в себе не лише торгівлю товарами і послугами, а й свободу руху факторів виробництва між країнами, а саме – трудових ресурсів, інформаційних, капіталу і розрахунково-валютних операцій на міждержавному рівні. Перехід національної економіки до певного типу відкритості дає переваги національній економіці в: поглибленні спеціалізації, а отже, і міжнародної кооперації що призводить до зростання продуктивності праці; використанні сучасних світових технологій; підвищенні конкурентоспроможності вітчизняних виробників на світовому ринку; підвищенні зростання добробуту резидентів тощо.

Недоліком можна вважати залежність національного ринку від криз мегаекономіки, які зачіпають національну економіку [12].

2. Методи обрахунку відкритості економіки

Вчені до показників відкритості економіки відносять різноманітні показники, зокрема: експортну, імпортну та зовнішньоторговельну квоти (табл.2)

Таблиця 2

Основні показники відкритості національної економіки

| № | Показник | Методика розрахунку | Критерій відкритості економіки |
|---|----------------------------|--|--------------------------------|
| 1 | Експортна квота | $E_k = \frac{E}{ВВП} \cdot 100,$ де E_k – експортна квота; E – обсяг експорту країни; $ВВП$ – ВВП країни. | $\geq 45\%$ |
| 2 | Імпортна квота | $I_k = \frac{I}{ВВП} \cdot 100,$ де I_k – імпортна квота; I – обсяг імпорту країни. | $\geq 45\%$ |
| 3 | Зовнішньоторговельна квота | $Z_k = \frac{ZO}{ВВП} \cdot 100,$ де Z_k – зовнішньоторговельна квота; ZO – обсяг зовнішньоторговельний оборот. | $\geq 90\%$ |

Основним показником у даній системі показників відкритості економіки вважається експортна квота – якісний показник, що характеризує значимість експорту для економіки в цілому і окремих галузей з тих чи інших видів продукції. В рамках всього національного господарства вона розраховується як співвідношення вартості експорту (E) до вартості валового внутрішнього продукту (ВВП) за відповідний період у відсотках. Поняття «експортна квота» визначає ступінь орієнтованості промисловості (галузі) країни на зовнішні ринки. Зростання експортної квоти у виробництві є свідченням інтенсифікації міжнародних торгово-економічних зв'язків та підвищення конкурентоспроможності, кооперації та спеціалізації відповідних галузей і сфер національних економік в міжнародних господарських зв'язках. Прийнято вважати ступінь відкритості економіки прийнятною, якщо експортна квота дорівнює 45% [14]. Чим більший цей показник, тим більше національна економіка включена в

систему світового господарства, так як її збільшення відображає інтенсифікацію міжнародних зв'язків.

Значний ступінь відкритості демонструють західноєвропейські країни: Нідерланди – 57%, Люксембург – 40%, Швеція – 34%, Швейцарія – 32%. Ще більш високі показники мають деякі країни, що розвиваються: ОАЕ – 105%, Гайана – 84%, Катар – 89%, Суринам – 68%, проте, на відміну від розвинених країн, економіка цих країн майже цілком залежить від експорту сировини [13].

Імпортна квота – це якісний показник, що характеризує значимість експорту для економіки країни і окремих галузей з різних видів продукції [9]. В рамках всього національного господарства імпортна квота розраховується як співвідношення вартості імпорту до вартості ВВП. Крім вищезгаданого показника, в окремих випадках доцільно розраховувати коефіцієнт імпортової залежності країни, який визначається як відношення обсягу імпорту даного товару до обсягу його споживання в країні. Імпортну залежність можна охарактеризувати як залежність країни від зовнішнього ринку в будь-яких товарах або їх груп внаслідок відсутності в країні необхідних для виробництва потужностей, сировини, кваліфікованих кадрів з причин економічного і політичного характеру. Інтенсивність внутрішньогалузевого обміну в міжнародній торгівлі відображає паралельний експорт і імпорт виробів тієї ж галузі даної країни (або групи країн) за певний період. Показники, що характеризують структуру зовнішньоекономічних зв'язків - це товарна, географічна та інституційна структури зовнішньоекономічних відносин.

Показник імпортової квоти зазвичай високий в країнах, що розвиваються і низький в розвинутих країнах. Так, в Гайані він становить 91%, Свaziленді – 88%. У той же час у Франції цей показник дорівнює 23%, Італії – 22%, США – 14%, Японії – 10% [13].

Комбінація експортної та імпортової квоти дає уявлення про масштаби зв'язку окремих національних економік зі світовим господарством. Зростання частки імпорту в обсязі національного споживання може свідчити про розширення асортименту, збільшення пропонованих товарів (послуг),

стимулюючий вплив конкуренції. У той же час дуже високе значення даного показника свідчить про скорочення вітчизняного виробництва через його низьку конкурентоспроможність, про виникнення суттєвої і невиправдану залежність окремих галузей, і економіки в цілому, від імпорту [9].

Під товарною структурою розуміють показники розподілу експорту та імпорту за основними товарними позиціями. Тому розрізняють товарну структуру експорту та товарну структуру імпорту. Під товарною структурою експорту розуміють систематизацію за певними ознаками сукупності товарів, що вивозяться з країни, а товарна структура імпорту – це систематизація за певними ознаками сукупності товарів, що ввозяться в країну. Даний показник дозволяє виявити ступінь розвитку економіки країни. Так, якщо в товарному експорті країни домінують готові вироби, то функціонування економічної системи вважається ефективним або країна на інтенсивному шляху розвитку. Якщо ж переважає сировина або напівфабрикати, то фактично країна йде екстенсивним шляхом розвитку, тобто живе за рахунок майбутніх поколінь, використовуючи природні надра.

Для вимірювання рівня розвитку зовнішньоекономічних зв'язків даної країни використовують зовнішньоторговельну квоту, що представляє собою відношення величини зовнішньоторговельного обороту країни до обсягу її валового внутрішнього продукту [9].

Зовнішньоторговельна квота показує загальний обсяг зовнішнього товарообігу даної країни з країною-партнером або з усією світовою спільнотою, але не дає при цьому його якісної характеристики.

Іншими прикладами показників відкритості економіки є коефіцієнти еластичності експорту та імпорту по відношенню до ВВП. Ці індикатори показують, наскільки зростає експорт (або імпорт) при збільшенні ВВП країни на 1%, і розраховуються як відношення процентної зміни вартості експорту (або імпорту) за аналізований період до процентної зміни ВВП за той же період [9]. Значення даних коефіцієнтів більше одиниці практикують як збільшення відкритості економіки, менше одиниці – як зменшення відкритого характеру

економіки. Сутність цих коефіцієнтів враховує параметри розвитку країни і дає можливість порівняти їх зі змінами у імпортних та експортних операціях: відкритість економіки посилюється, якщо коефіцієнт еластичності експорту й імпорту зростає. При цьому коефіцієнт еластичності експорту може обчислюватися двома способами. За першого способу визначається співвідношення змін експорту до змін ВВП. Це дає можливість оцінити роль операцій з експорту в розвитку економіки держави з метою виявлення зв'язку між динамікою експорту та ВВП держави. Другим способом за допомогою встановлення відношення зміни експорту країни і динаміки ВВП держав, які імпортують дану продукцію, можна визначити, як реагує вітчизняний експорт на підвищення економічної активності у світі.

Розділ 3. Аналіз відкритості української економіки

Економіка України до теперішнього часу характеризувалася стійкою тенденцією до збільшення рівня відкритості (рис. 1). Відкритість національної економіки, насамперед, викликана необхідністю міжнародного кооперування, однак й зумовлює вразливість економіки. Кооперування країн сприяє використанню національних конкурентних переваг в міжнародному поділі праці. Під «вразливістю» ж розуміють залежність національної економіки від кон'юнктури світового ринку (світових цін, попиту і конкуренції).

Відкрита економіка може узгоджуватися з вимогами щодо забезпечення економічної безпеки країни лише за таких умов: наявності цілісного господарського комплексу і тісних коопераційних зв'язків усередині національної економіки; здатності держави підтримувати в країні сприятливий діловий клімат завдяки створенню відповідної політико-правової, соціально-економічної та інфраструктурної середовища МЕВ; наявності стійких зв'язків з іншими країнами в рамках світового поділу праці.

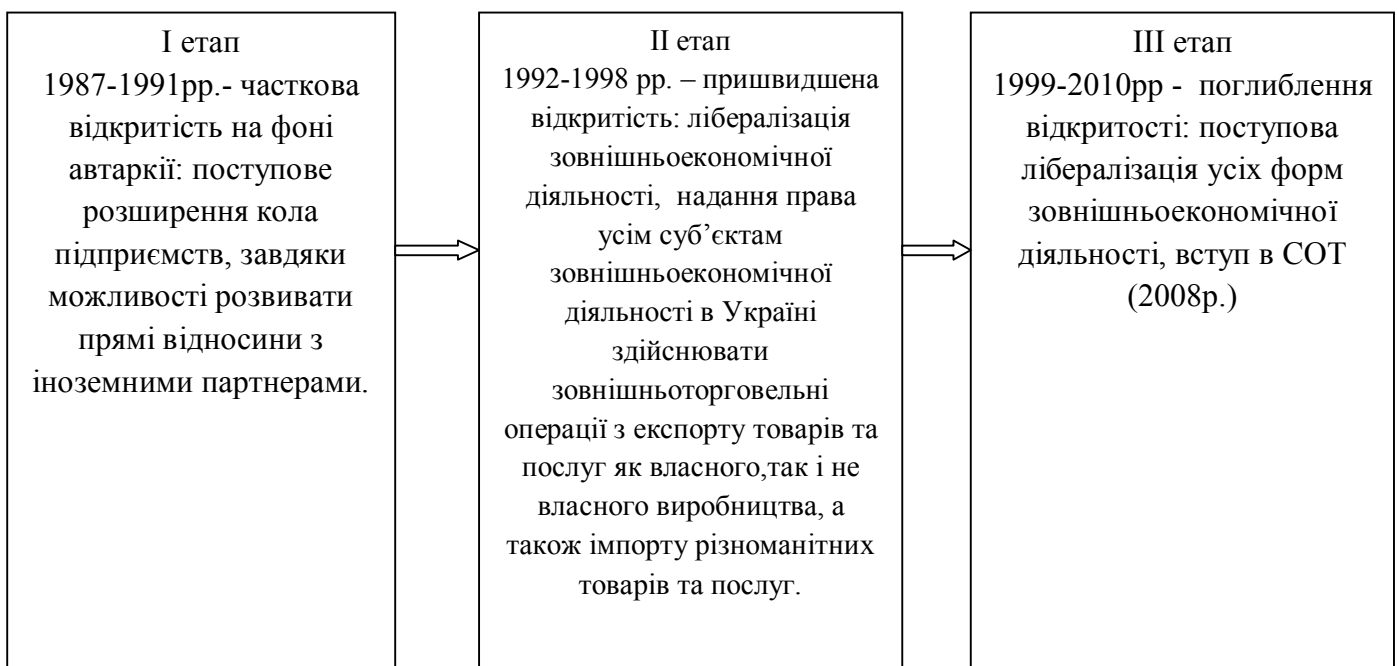


Рис. 3.1. Етапи відкритості економіки України в 1987-2008 рр.

Однак, фінансово-економічна криза глобальної економіки 2008-2009 рр. виявила негативну сторону надмірної відкритості і залежності національної

економіки від кон'юнктури зовнішніх ринків сировини. Так, у звіті світового економічного форуму зазначається, що саме країни з найбільшим ступенем відкритості економіки найбільшою мірою відчули на собі вплив кризи світової фінансової системи, що є закономірним висновком.

Традиційно для аналізу характеру відкритості економіки використовується індекс економічної свободи. Він характеризує ступінь невтручання держави в виробництво, розподіл і споживання товарів і послуг. Даний індекс відображає ступінь лібералізації і відкритості економіки. Показник, щорічно розраховується газетою Wall Street Journal і дослідницьким центром Heritage Foundation по більшості країн світу. Експерти Heritage Foundation визначають економічну свободу як «відсутність урядового втручання або перешкоджання виробництву, розподілу і споживання товарів і послуг, за винятком необхідної громадянам захисту і підтримки свободи як такої» [18]. Індекс економічної свободи базується на 10 індексах, вимірюваних за шкалою від 0 до 100, при цьому показник 100 відповідає максимальній свободі, а 0, відповідно, мінімальній.

За рівнем економічних свобод у 2010 р Україна зайняла 162 місце з 179 країн світу [18]. Разом з тим експерти, аналізуючи показники України, відзначають ряд позитивних зрушень. Зокрема, держава «здійснювала ряд важливих структурних реформ, намагаючись зміцнити свою економічну базу і за останні 5 років домоглася щорічного зростання в 5%», говорить в звіті [18]. До позитивних кроків, зроблених Україною, зарахували також удосконалення податкових норм і вступ до СОТ.

Експортна квота України на початку 90-х років становила 26-27%. Значне підвищення відбулось у 1994-1995рр – з 35 до 47%, а вже у 2000р. показник досяг максимуму – 62%. З 2003р. стабільністю відзначається тенденція щодо спаду експортної квоти. У 2008р. даний показник знизився до 41%. А у 2015 році цей показник набув значення в 52,8% (рис. 2) [17].

Значення імпоротної квоти в період 1990 – 1993 рр. залишалось на рівні 26-29%, а вже у 1994р. підвищилось майже до 39%, а ще через рік становило 50%. Максимум показника імпоротної квоти в період 1990 – 2008 рр. становив 57% у

2000 році. Необхідно відмітити, що починаючи з 2003 року питома вага імпорту у ВВП України починає спадати з 55% до 48%. У 2015 ж році значення імпортової квоти становило 54,8% (рис. 4) [17]. Можемо спостерігати, що динаміка імпорту та експорту є взаємообумовленою.

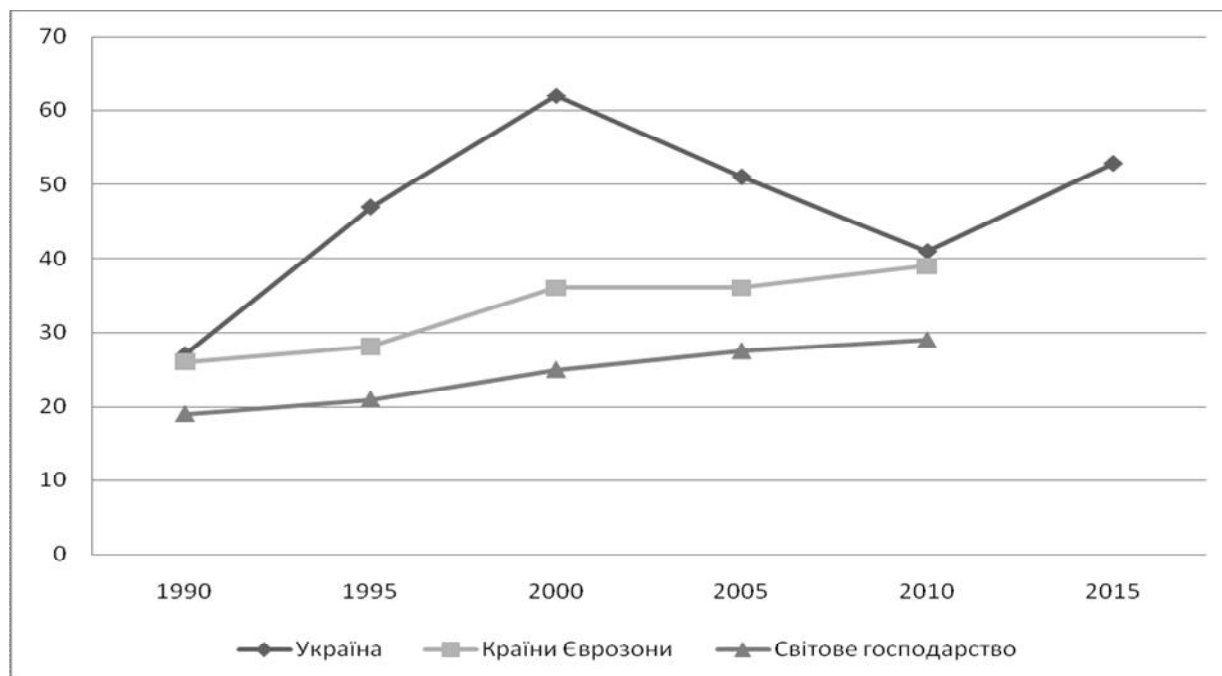


Рис. 3.2. Значення експортної квоти України, країн Євросоюзу і світового господарства у 1990-2015 рр.

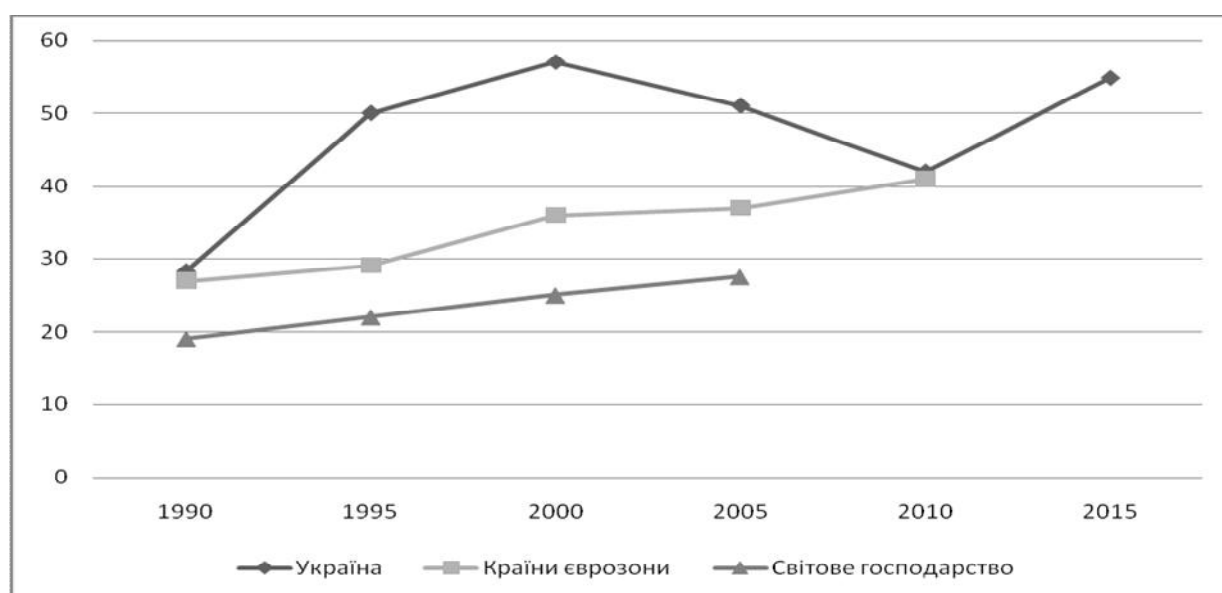


Рис. 3.3. Значення імпортової квоти України, країн Євросоюзу і світового господарства у 1990-2015 рр.

Проведений аналіз дає можливість зробити висновок, що економічна система України є відкритою, адже вона належить до країн із високим показником експортної квоти ($> 45\%$) та імпоротної квоти ($> 45\%$).

Необхідним напрямком оцінки торгової і фінансової відкритості є дослідження рівня відкритості національних кордонів для вільного переміщення послуг, товарів та факторів виробництва. Також необхідно відзначити, що американські економісти Е. Уорнер и Дж. Сакс вважають, що саме відсутність у країни дуже високого імпортного і експортного мита, а також наявність прийнятих умов конвертації валюти визначають ступінь відкритості економіки в цілому [1, с. 15].

Якщо порівняти середньоарифметичну ставку діючого імпортного тарифу із тарифами деяких країн-членів СОТ, то можна сказати, що вже на сьогоднішній день в Україні вона нижча за ставки деяких країн-членів СОТ. Це також говорить про те, що рівень відкритості економіки України є досить високим. Таким чином, це дає можливість стверджувати, що на теперішній момент тарифний захист внутрішнього ринку України перебуває на тому ж рівні, що і у тих країн, які недавно вступили в СОТ.

Згідно рішень, які були прийняті в СОТ до 2000 року, середній рівень митного тарифу в індустріальних країнах впав до 3,8 %. При цьому, частка тих промислових товарів, які будуть ввозитись в країни без обкладання митом, підвищилась майже в два рази і становить від 20 до 44%. Щодо країн Європейського Союзу, то середній митний тариф 125 груп різних товарів становить 13%. При тому, що у 1950-х роках у світі він складав 25-30% [9]. Дані зміни значно підвищили показники відкритості багатьох країн. Метою цього є активізація міжнародної торгівлі, що в кінці кінців повинно призвести до підвищення рівня відкритості в цілому світового господарства. Також це дає можливість зробити висновок, що країни на ранніх етапах індустріалізації в більшості дотримуються політики «закритих дверей», а в міру їх розвитку вона починають дотримуватись більш ліберальної політики на рахунок відкритості національної економіки. Спочатку це стосується ринку промислових товарів, далі

– товарів сільськогосподарської галузі, а потім вже і національних фінансових ринків.

Також необхідно звернути увагу, що розрізняють поняття малої і великої відкритих економік. До великої відкритої економіки зазвичай відносять країни, економіка яких завдяки їх масштабам, участі в міжнародному поділі праці, наявним ресурсним і економічним потенціалом, а також ступеню впливу на світові ринки товарів має значиний вплив на формування і регулювання основних параметрів економіки світу: динаміки пропозиції та попиту на деякі найважливіші товари; рівня цін та інфляції; стану фінансових ринків світу; політику в сфері визначення міжнародних норм і правил, що регулюють зовнішньоекономічні зв'язки; руху ставки відсотка та ін.

До країн із сформованою великою відкритою економікою зазвичай відносять такі країни як США, Японію, Німеччину, та інші провідні держави. Якщо говорити про малу відкриту економіку, то вона, на відміну від великої, серйозного впливу на процеси світового ринку не здійснює. Зазвичай розвиток економіки такого типу виявляється від впливом різних тенденцій, які встановлюються в міжнародних відносинах і світових ринках. При цьому величину ставки відсотка даної країни визначає величина світової ставки відсотка, на яку зміна внутрішньої ставки відсотка не впливає (незалежно від обсягу фінансових операцій даної країни на світових фінансових ринках). Різниця між світовою ставкою відсотка і внутрішньою ставкою відсотка є єдиним чинником, що визначає напрямок руху капітала. При доступі на світові фінансові ринки мається на увазі, що уряд не перешкоджає міжнародному запозиченню і кредитуванню. Дивлячись на те, що Україна не є великою і високорозвиненою державою з огляду на світові масштаби, то її можна віднести до представників малої відкритої економіки.

Розділ 4. Вплив відкритості національної економіки на економічні процеси в макросистемі

В умовах відкритої економіки зовнішній сектор безумовно впливає на економіку окремої країни.

Відкритість сприяє поглибленню спеціалізації і міжнародного поділу праці. В її умовах більш ефективно розподіляються кошти і ресурси, що в кінцевому рахунку сприяє підвищенню середнього рівня життя і розширенню життєвих перспектив населення (при більш низьких для нього витратах).

Важливою перевагою процесів відкритості є економія на масштабах виробництва, що потенційно може призвести до скорочення витрат і зниження цін, а, отже, до стійкого економічного зростання [8].

Переваги відкритості пов'язані також із виграшем від вільної торгівлі на взаємовигідній основі, що задовольняє всі сторони.

Відкритість, посилюючи конкуренцію, стимулює подальший розвиток нових технологій і поширення їх серед країн. В її умовах темпи зростання прямих інвестицій набагато перевершують темпи зростання світової торгівлі, що є найважливішим фактором у трансфертах промислових технологій, освіті транснаціональних компаній, що має безпосередній вплив на національну економіку. Переваги відкритості визначаються тими економічними вигодами, які виходять від використання передового науково-технічного, технологічного і кваліфікаційного рівня провідних зарубіжних країн в інших країнах. В цих випадках впровадження нових рішень відбувається в короткі терміни і при відносно менших витратах.

Відкритість сприяє загостренню міжнародної конкуренції. Часом стверджується, що відкритість веде до досконалої конкуренції. На ділі мова скоріше повинна йти про нові конкурентні сфери і про більш жорстке суперництво на традиційних ринках, яке стає не під силу окремій державі або корпорації. Адже до внутрішніх конкурентів приєднуються необмежені в діях сильні зовнішні конкуренти. Глобалізаційні процеси у світовій економіці вигідні, перш за все, споживачам, так як конкуренція дає їм можливість вибору і знижує ціни [8].

Відкритість може призвести до підвищення продуктивності праці в результаті раціоналізації виробництва на глобальному рівні і поширення передових технологій, а також конкурентного тиску на користь безперервного впровадження інновацій у світовому масштабі.

Відкритість дає країнам можливість мобілізувати більш значний обсяг фінансових ресурсів, оскільки інвестори можуть використовувати більш широкий фінансовий інструментарій на зростанні кількості ринків.

Таким чином, відкритість економіки сприяє економічному зростанню і збільшенню ВВП.

Якщо говорити про проблеми макроекономічної рівноваги, то вони займають центральне місце в економічній теорії. В умовах перетворення більшості країн у відкриті економіки макроекономічна рівновага передбачає не тільки «повну зайнятість» при мінімальному рівні інфляції, але і збалансовану систему зовнішніх розрахунків. Не рівноважний стан балансу поточних операцій, значні і тривалі дефіцити платіжного балансу, зростаюча зовнішня заборгованість можуть вкрай несприятливим чином позначитися на внутрішньому стані економіки, викликаючи економічні спади, фінансові та валютні кризи, потрясіння у всій системі міжнародних економічних відносин.

У відкритій економіці метою макроекономічної політики має бути одночасне досягнення як внутрішньої, так і зовнішньої рівноваги.

Під внутрішньою рівновагою мається на увазі рівність сукупного попиту та сукупної пропозиції на рівні потенційного випуску при мінімально допустимому рівні інфляції.

Зовнішня рівновага може означати підтримку збалансованого платіжного балансу офіційних розрахунків, нульового або заданого сальдо балансу поточних операцій, визначеного рівня іноземних валютних резервів.

Для досягнення поставлених цілей у відкритій економіці, поряд з традиційними видами макроекономічної політики – бюджетно-податкової та грошово-кредитної - можуть використовуватися і такі види політики, як зовнішньоторговельна, валютна та політика управління зовнішньою заборгованістю [8].

Так, в умовах сучасної відкритої економіки від режиму і динаміки валютного курсу багато в чому залежать і вибір інструментів макроекономічної політики, її ефективність. Разом з тим, все більший вплив на внутрішню економіку і макроекономічну політику надає такий фактор, як міжнародна мобільність капіталів. Як показує практика, великі потоки короткострокових капіталів в змозі швидко дестабілізувати економіку, підриваючи ефективність заходів макроекономічного регулювання.

Крім того, ті чи інші заходи бюджетно-податкової і кредитно-грошової політики в умовах відкритої економіки часто виявляються неефективними. У відкритій економіці ускладнюються взаємозв'язки між основними макроекономічними змінними, що характеризують внутрішній стан економіки, так як тепер вони опосередковуються процесами, що відбуваються в зовнішньому світі. У той же час економічні змінні, які є показниками стану зовнішнього сектора, знаходяться під впливом внутрішніх змінних. Все це робить більш складним проведення макроекономічної політики, вимагаючи обліку зростаючого числа факторів.

Висновки

Однією з найважливіших особливостей розвитку сучасного світу є швидко прогресуюча глобалізація. В цілому, процес глобалізації світової економіки можна охарактеризувати як посилення взаємозалежності національних економік,

взаємовпливу і взаємопереплетення різних сфер і процесів в світовому господарстві. Принципово важливо, що в умовах глобалізації суттєво змінюється співвідношення між зовнішніми і внутрішніми факторами розвитку національних господарств на користь перших. Сьогодні, з одного боку, жодна національна економіка, незалежно від розмірів країни і рівня її розвитку, не може більше бути самодостатньою, виходячи з наявних факторів виробництва, технологій і потреби в капіталі. З іншого боку, жодна держава не в змозі раціонально формувати і реалізовувати економічну стратегію розвитку без урахування процесів, що відбуваються в світовому господарстві.

В умовах зростаючої глобалізації економіка більшості країн світу стає все більш відкритою. Відкритість – це якісний стан економіки, який можна охарактеризувати наступним чином: у відкритій економічній системі нормальний (збалансований) розвиток зовнішньоекономічних зв'язків стає необхідною умовою нормального (ефективного) функціонування національної економіки. Найважливішою характеристикою відкритої економічної системи є наявність при проведенні державної економічної політики значних зовнішньоекономічних обмежень.

Кількісні характеристики ступеня відкритості економіки можуть бути різними. В сучасних умовах це експортна, імпортна та зовнішньоторговельна квота.

Аналіз показує, що відкритість національних економік для зовнішньоторговельних потоків і фінансова відкритість тісно пов'язані між собою і розвиваються в значній мірі паралельно, взаємно обумовлюючи один одного. Ця закономірність характерна в останні три десятиліття для всіх груп країн, хоча динаміка процесів розрізнялася. У країнах, що розвиваються зовнішньоторговельна відкритість економік посилювалася в більшій мірі, ніж фінансова відкритість, в той час як в промислово розвинених країнах саме ступінь фінансової інтеграції збільшувалася особливо швидкими темпами. В останнє десятиліття ці процеси інтенсивно йдуть і в країнах з перехідною економікою.

Відкритість економіки має неоднозначний вплив на внутрішню макроекономічну рівновагу, причому характер цього впливу багато в чому залежить від розглянутого часового інтервалу. Лібералізація зовнішньої торгівлі та активне включення в міжнародний поділ праці в довгостроковій перспективі сприяють більш ефективному використанню ресурсів і економічному зростанню. Однак в короткостроковому періоді може відбуватися скорочення обсягів виробництва (особливо в імпортозамінних галузях) і зайнятості. На темпи економічного зростання більш безпосередній вплив надає зовнішньоторговельна відкритість економіки, сприяючи прискоренню структурних зрушень в економіці і підвищенню ефективності використання ресурсів. В умовах фінансової відкритості приплив капіталу в країну доповнює внутрішні заощадження, знижує процентну ставку, що створює сприятливі умови для прискорення економічного зростання. Разом з тим, в короткостроковому періоді фінансова відкритість економіки може посилювати макроекономічну нестабільність, особливо якщо мова йде про країни з ринковими структурами і недостатньо розвиненими фінансовими системами, які стають уразливими перед нестабільними світовими фінансовими ринками.

Чим вище зовнішньоторговельна відкритість, тим менше ступінь макроекономічної нестабільності і нижча ймовірність виникнення зовнішньої фінансової кризи (кризи зовнішньої заборгованості або різкого знецінення національної валюти). Наявність такої залежності дозволяє зробити принциповий, з точки зору економічної політики, висновок: для підтримки стійкої внутрішньої економічної рівноваги формування фінансової відкритості економіки не повинно випереджати розвиток зовнішньоторговельної відкритості.

В умовах відкритої економіки зовнішня рівновага має найважливіше макроекономічне значення і має також входити в число пріоритетних цілей державної економічної політики.

В цілому система макроекономічних взаємозв'язків в сучасній відкритій економіці значно ускладнюється, умови внутрішньої і зовнішньої рівноваги виявляються нерозривно пов'язаними між собою, що, очевидно, висуває на

перший план проблему координації внутрішньої та зовнішньої економічної політики держави.

Внутрішня і зовнішня рівновага можуть бути досягнуті, проте велике значення при вирішенні цього завдання має скоординоване використання інструментів макроекономічної політики і їх характеристики. Необхідно використання різних за характером впливу на економіку інструментів політики, які дозволяли б змінювати не тільки величину внутрішніх витрат, а й їх структуру з точки зору розподілу попиту між товарами, що є об'єктом міжнародної торгівлі, і товарами, реалізованими тільки на внутрішньому ринку.

Серед інструментів макроекономічної політики, що впливають на структуру сукупних витрат, одним з найбільш ефективних є валютний курс. Його зміна робить значний вплив практично на всі основні елементи економічної системи - темпи інфляції, фізичні обсяги експорту та імпорту, потоки капіталів і в цілому стан платіжного балансу, доходи і витрати державного бюджету, структуру активів банківського сектора і грошовий ринок, і, в кінцевому підсумку, на сукупний попит і сукупну пропозицію.

Між політикою валютного курсу і досягнутим рівнем лібералізації операцій з капіталом існує цілком певний взаємозв'язок. Чим вище ступінь міжнародної мобільності капіталу, тим важче підтримувати стабільний обмінний курс. З цього випливає, що, незалежно від цілей, які ставляться перед політикою валютного курсу, посилення ступеня міжнародної мобільності капіталу в сучасних умовах ставить на важливе місце проблему довіри до всього пакету заходів макроекономічної політики, необхідних для підтримки необхідного рівня валютного курсу.

Якщо говорити про економіку України, то вона є економікою відкритого типу, тому характерними для неї є великі обсяги імпорту та експорту. Набагато вищий рівень відкритості економіки в порівнянні з іншими державами, зокрема країнами Євросони та в цілому світового господарства, сприяють нестійкому розвитку і функціонуванню вітчизняної економіки та появі залежності від кон'юнктури міжнародних ринків і нестійкості до зміни зовнішніх чинників.

Беручи до уваги, що Україна не може змінити світові тенденції економіки, її можна віднести до країн з малою відкритою економікою.

До вирішення питання підвищення відкритості економіки України необхідно підходити зважено, беручи до уваги незавершеність структурної перебудови економіки та невисокий рівень розвитку внутрішнього ринку та внутрішньої інфраструктури. Для того, щоб забезпечити економічний розвиток України, необхідно розвивати окрім зовнішньоторговельної складової відкритості економіки, ще й фінансову, зокрема технологічну, інвестиційну та комунікаційну.

Список використаної літератури

1. Экономическая конвергенция и экономическая политика / Сакс Дж., Уорнер Э. // Вопросы экономики. – 1995. – № 5. – С.13-38.
2. Экономическая теория: Учеб.для вузов / С.С. Носова. – М. : Гуманит. изд.

ВЛАДОС, 1999. – 520с.

3. Интернационализация рынка труда при переходе к открытой экономике: автореф. дис. на соискание ученой степени д-ра экон. наук: спец. 08.00.14 / Н.В. Охлопкова. – М., 2001. – 34 с.
4. Международные экономические отношения: учебное пособие / Авдокушин Е.Ф. – М. : ИВЦ «Маркетинг», 1997. – 196с.
5. Мировая экономика: Учебник / Под ред. А.С. Булатова. - М.: Юрист, 2000. – 356с.
6. Открытость экономики Украины в условиях глобализации. – К:Таврический национальный университет,2012. –15 с.
7. Теоретические проблемы координации внутренней и внешней экономической политики в условиях открытой экономики. – К:Московский государственный институт международных отношений(университет) МИД России, 2004. –340 с.
8. Открытая экономика: макроэкономический подход : Учебное пособие. - Спб: Изд-во СПбГУЭФ,2000. - 84с.
9. Митна логістика: компонентно-регіональна структура: [Електронний ресурс].– Режим доступу : http://www.rusnauka.com/22_NIOBG_2007/Economics/25096.doc.htm. – 01.10.2009.
10. Модель макроэкономической политики в открытой экономике: [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://helpiks.org/4-88536.html>
11. Основные признаки и показатели открытой экономики: [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://huyarim.ru/konomist/2013-12-28/osnovnye-priznaki-i-pokazateli-otkrytoy-konomiki/>
12. Открытая экономика: сущность и показатели: [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://modern-econ.ru/ekonomika-rossii/osobennosti/otkrytaya-ekonomika/sushnost.html>
13. Открытая экономика: сущность, показатели, факторы, влияющие на степень открытости экономики: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://studopedia.org/1-41579.html>

14. Открытая экономика: сущность, факторы, влияющие на степень открытости, ключевые показатели: [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://sites.google.com/site/mezdunarodnaekonomika/cover-page/new/4-otkrytaa-ekonomika-susnost-factory-vliausie-na-stepen-otkrytosti-klucevye-pokazateli>
15. Показатели открытости экономики: [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://econ2.ru/blogs/blog-nachinayushogo-yekonomista/pokazateli-otkrytosti-yekonomiki.html>
16. Україна і СОТ: порівняльний аналіз митно-тарифного захисту: [Електронний ресурс].– Режим доступу : [http://www.donduet.edu.ua/docs/vestnik/2005/Vest_econom_4\(28\)_2005/per_ekonom/matveeva.doc](http://www.donduet.edu.ua/docs/vestnik/2005/Vest_econom_4(28)_2005/per_ekonom/matveeva.doc). – 01.10.2009.
17. Финансовая интеграция: опыт стран с формирующимися рынками: Монография: [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ficus.barnaul.vzfei.ru/yudina/bretton_pdf.htm. – 01.10.2009.
18. The World Bank [Дані офіційного сайту]: [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.worldbank.org/> – 01.10.2009.
19. TheHeritageFoundation: рейтинг экономической свободы стран мира [Дані офіційного сайту]:[Електронний ресурс]. – Режим доступа:<http://www.heritage.org/index/>